

Suomen yliopistokirjastojen neuvoston kokous 8.-9.10.2007

Kokouspaikka: Tiedekirjasto Tritonia , käyntiosoite: Yliopistonranta 7, Vaasa

Puheenjohtaja: Jarmo Saarti, Kuopion yliopiston kirjasto, sihteeri: Helena Mattila, Kansalliskirjasto

Isännöinti: Vuokko Palonen, Tritonia.

Osallistujat: jäsenet, lueteltu osoitteessa:

<http://www.kansalliskirjasto.fi/kirjastoala/neuvosto/tietoaneuvostosta/jasenet.html>

Poissa: Eeva-Liisa Lehtonen, Ari Muhonen sij. Sirkku Känsälä, Maria Schröder sij. Anita Bäck, Tuulikki Nurminen, Heli Mylly, Pentti Vattulainen, Reino Lipponen sij. 8.10. Kari Tiainen, Arja-Riitta Haarala 9.10.

Ulkopuoliset asiantuntijat: Arja Tuuliniemi

Kokousaika: 12.00-17.00

Ruokailu: omalla kustannuksella ennen kokousta.

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen. Uusi jäsen Hellevi Hakala Teatterikorkeakoulun kirjastosta esittäytyi. Myös kokouksessa Ari Muhosen sijaisena toiminut Sirkku Känsälä, Maria Schröderin sijaisena toiminut Anita Bäck sekä Reino Lipposen sijaisena toiminut Kari Tiainen esittäytyivät. Opetusministeriöstä läsnä oli ylitarkastaja Anne Luoto-Halvari. Sovittiin, että Luoto-Halvari kommentoi asioita opetusministeriön näkökulmasta tarpeen mukaan kunkin asian käsittelyn yhteydessä.

2. Keskustelu vuoden 2009 aineistotuen jaosta

Arja Tuuliniemi selosti FinELib-aineistotuen muutostarpeiden perusteita (esitys liitteenä, liite 1). Tuki kohdistuu aineistoihin, joita on alettu hankkia toiminnan alussa 1998-1999 ja joita oli silloin tarjolla. Olisi tarvetta saada tukea myös uusille aineistoille. Tuotiin esiin syyskuun kokouksessa mainittu näkökulma siitä, että aineistotuki pitäisi kohdentaa aineistoittain, johon perustietoaaineistojen kartoitus antaa mahdollisuudet. Pidettiin hyvänä ajatusta, että aineistotuen kohdennusta muutetaan vähitellen niin, että joka vuosi katsottaisiin aineistot, joiden sopimuskausi päättyy ja jotka ovat yliopistokirjastoille tärkeät ja kohdennettaisiin tukea tarkoituksenmukaisimmalla tavalla.

Todettiin, että tuen jaon perusteiden pitää olla oikeudenmukaiset eikä tuki saa katketa kesken tilauksen. Neuvoston syyskuun kokouksessa nimetty työryhmä, joka valmistelee 30.3.2008 mennessä esityksen aineistotuen rahoituksen jakomallin periaatteiden uudistamisesta, kokoontuu Mirja Iivosen mukaan ensimmäisen kerran marraskuussa. Kaisa Sinikara kertoi kokouksen aikana, että Helsingin yliopiston kirjastoa työryhmässä edustaa Kaija Sipilä Kumpulanan tiedekirjastosta. Mirjan ja Kaijan lisäksi työryhmässä ovat Maria Schröder, Ulla Nygrén, Päivi Kytömäki ja Ari Muhonen sekä FinELibin palveluyksikön edustaja/edustaja.

Pidettiin tärkeänä, että vanhoja rahoja ei vain kohdenneta toisin, vaan että uudelleen kohdentamiseen saadaan myös uutta rahoitusta. Anne Luoto-Halvari kehotti yliopistokirjastoja tarkkailemaan infrastruktuurityöryhmän jatkotyöskentelyä sekä

pitämään asiaa esillä eri yhteyksissä. FinELibin palveluyksikkö on toimittanut viime kesänä perusaineistoista lisätietoja opetusministeriöön. Joissakin yliopistoissa on saatu kirjastojen näkemyksiä yliopistojen lausuntoihin infrastruktuurityöryhmän muistiosta.

3. Hankkeet ja niiden hallinnointi

Jarmo Saarti totesi esityksessään, että neuvoston hankkeilla tarkoitetaan hankkeita, joilla on neuvoston siunaus. Saarti näkee neuvoston hankkeiden ulkoisen ohjauksen tärkeänä ja hän toivoikin, että neuvosto ottaisi käytännöksi nimittää kaikkiin hankkeisiin ohjausryhmän, jossa on yliopistokirjastojen ulkopuolisia henkilöitä.

Keskusteltiin hankkeista ja niiden onnistumisesta. Neuvoston hankkeet ovat perustuneet strategiaan ja niistä on sovittu yhdessä. Voimavaroja ei mahdollisesti aina ole osattu arvioida täysin oikein – etenkin niissä tapauksissa, kun samoja henkilöitä on nimetty useisiin hankkeisiin.

Pienet yliopistokirjastot kertoivat, että neuvoston hankkeet ovat olleet heille hyvin tärkeitä. Heillä itsellään ei olisi ollut mahdollisuutta käynnistää vastaavia hankkeita. Lisäksi pieni kirjasto kokee saavansa hyötyä yleisestä yliopistokirjastojen profiilin nostosta, jota voidaan saavuttaa näkyvällä yhteisellä tiedotuksella. Hankkeiden kautta saadaan yliopistokirjastojen ja neuvoston työtä näkyväksi.

Hankkeissa kehitettyjen toimintamallien vieminen perustoimintaan on joissakin kirjastoissa onnistunut paremmin kuin joissakin toisissa. Eri kirjastot hyötyvät eri tavoin ja eri aikoina hankkeista, mikä jäsenten mielestä pitää hyväksyä.

Päätettiin täyttää mahdollisuuksien mukaan jokaisesta hankkeesta hankerekisterilomake (lomake liitteenä, liite 2). Lomakkeen muutoksista voi keskustella neuvoston suunnittelijan kanssa. Sovittiin, että työvaliokunnassa keskustellaan hankkeiden yleisistä periaatteista.

Käytiin läpi hankkeiden tilanne.

3.1 Rahoitus selvitys

Ylitarkastaja Anne Luoto-Halvari kertoi, että hän on tiedottanut rahoitus selvityksestä ja julkilausumasta opetusministeriön muille virkamiehille sekä keskustellut sen sisällöstä ministeriössä. Yliopistokirjastot ehdottivat lyhyttä tapaamisesta Anita Lehiköisen tai Annu Jylhä-Pyykösen kanssa. Asia jätettiin hautumaan. Kaisa Sinikara totesi, että rahoitus selvitystä voi tarkastella monesta näkökulmasta. Verkkarissa julkaistiin juttu verraten Helsingin yliopiston kirjaston rahoitustietoja suhteessa muiden yliopistojen rahoitustietoihin.

Jotkut yliopistokirjastot ovat käyttäneet tietoja tulosneuvottelussa. Yliopistokirjastot tarvitsevat word-muotoiset dokumentit rahoitus selvityksestä ja julkilausumasta käyttöönsä, jotka neuvoston suunnittelija lupasi toimittaa kaikille jäsenille.

Todettiin, että rahoitus selvityksestä ja julkilausumasta voisi kirjoittaa englanninkielisen artikkelin.

3.2 Laatu

Kaisa Sinikara kertoi, että laatuhankeessa tuotetaan prosessikuvauksia. Sovittiin, että tieto kuvauksista lähetetään yliopistokirjastojen johtajille, jotka puolestaan päättävät siitä, miten kuvaukset kussakin kirjastossa otetaan käsittelyyn, hyödyksi ja käyttöön. Valmiit kuvaukset sijoitetaan neuvoston verkkosivustoille, mutta niiden sijaintia ei markkinoida kuin yliopistokirjastojen johtajille.

Artikkelikokoelma, jossa käsitellään laatutyötä ja sen periaatteita sekä laatudokumentoinnin tekemistä korkeakouluympäristössä on varsin lähellä lopullista muotoaan. Tavoitteena on, että kirja olisi valmis lokakuun lopulla pidettäviin kirjastonjohtajien neuvottelupäiviin mennessä. Se ilmestyy sähköisenä STKS:n sarjassa ja siitä tiedotetaan muun muassa STKS:n postituslistalla.

Todettiin tarpeelliseksi määritellä yliopistokirjasto: mitä se on ja milloin voidaan puhua yliopistokirjastosta.

Pidettiin hyvänä ajatuksena järjestää puolen päivän seminaari, jossa yliopistokirjastot voisivat kertoa kokemuksiaan auditoinnista johtamisen ja kehittämisen välineenä. Joulukuussa järjestetään prosessikuvauspäivä. Laatuhanke toimii päivän valmistelijana.

3.3 Kokoelmakartta

Vuokko Palonen kertoi, että Varastokirjasto kerää sitoumuksia jatkotyöhön. Lopullinen hinta muodostui hieman aiottua korkeammaksi, koska tekninen ratkaisu otettiin Kansalliskirjastosta eikä rekrytoitava suunnittelija pysty hoitamaan sitä osana koordinoitua työtä.

3.4 Yliopistokirjastojen tieto- ja viestintäympäristö

Arja-Riitta Haarala kertoi, että hankkeessa tarkastellaan yliopistokirjastojen tulevaa tieto- ja viestintäympäristöä. Hankkeeseen liittyen hän on pyytänyt nykytilan arviointia kirjastojen järjestelmistä ja ulkoistetuista palveluista luokittelulla strategisuus, kriittisyys=saatavuus, elinkaari, palvelevuus, käyttökustannukset ja tietoturva. Todettiin, että hankkeen tiedotuksen yhteydessä on mahdollista viestittää kuvaa yliopistokirjastoista.

Illalla päätettiin lisätä käytettävyys (käyttäjän näkökulma) ja integroitavuus arvioitaviin kriteereihin. Verkkolomake päätettiin laatia vuoden 2007 aikana ja tietojärjestelmien arviointi vuoden 2008 alussa. Illalla Kristiina Hormia esitteli kirjastojen IT-näkymiä. Arja-Riitan kartoituksen osalta sovittiin, että Kansalliskirjasto tuottaa lomakkeen tiedonkeruuta varten. Päädyttiin siihen, että tieto- ja viestintäympäristö voitaisiin ottaa yhdeksi teemaksi yliopistokirjastojen rakenteellisen kehittämisen hankkeessa. Keskusteltiin siitä, voitaisiinko kartoituksessa jollakin tavalla ottaa myös tulevaisuus huomioon. Sovittiin, että ensin hahmotetaan nykytila.

3.5 Rakenteellisen kehittämisen hanke

Puheenjohtaja kertoi, että Suomen yliopistokirjastojen neuvostolla on mahdollisuus tehdä opetusministeriölle hanke-esitys, jossa selvitettäisiin yliopistokirjastojen yhteiskunnalliseen palvelutehtävään ja yhteistyöhön liittyviä kysymyksiä, mukaan lukien

rakenteellinen kehittäminen ja yliopistolaitoksen uudistaminen. Ylitarkastaja Anne Luoto-Halvari kertoi, että hanke voisi kattaa useita aiheeseen liittyviä kysymyksiä ja aihealueita.

Ns. rakenteellisen kehittämisen hankkeen teemoiksi vahvistettiin jälkimmäisenä kokouspäivänä seuraavat:

- tietojärjestelmät
- yliopistokirjastojen hallinnollinen ja taloudellinen asema (mm. verotus- ja maksukysymykset, tuottavuusohjelma)
- ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen suhde; sektoritutkimuslaitokset ja yliopistot suhde
- kirjastojen keskitettyjen palveluiden toteuttamismallit
- niiden konkreettisten projektien tekeminen, jotka ovat kaikille samat ja hankkeistaminen (esim. tietokantojen, portaalien yhdistäminen)
- toiminnan seurantarjestelmät (mm. tilastointi, vaikuttavuus, kyselyt)
- kansainvälistyminen ja kansainvälisten mallien benchmarkkaus
- tutkimuksen korkeatasoiset kirjasto- ja tietopalvelut
- kirjastopalvelut: maksulliset vs. maksuttomat
- oman asiantuntemuksen tarjoaminen opm:n käyttöön, selvityshenkilöt
- mitä ovat korkeatasoiset kirjasto- ja tietopalvelut?¹

Laajuudeksi määriteltiin kahdesta kolmeen henkilötyövuotta.

Sovittiin, että hanke-esityksen valmistelee työvaliokunta vahvistuksena Päivi Kytömäki ja Tore Ahlbäck. Hanke-esitykseen sisällytetään yliopistolain lausunnon näkökulmasta keskeisiä sisältöjä. Todettiin, että neuvoston on vaikea antaa lausuntoa asiasta, joka ei ole varsinaisesti virallisesti asetettu lausuntokierrokselle.

3.6 Sisällönkuvailu

Pirjo Vatanen totesi, että meillä nyt käytössä oleva tekniikka tukee yhtenäisyyttä huonosti, mutta sisällönkuvailussa on pakko saavuttaa nykyistä suurempi yhdenmukaisuus.

Todettiin, että olisi tutkittava sitä, miten indeksointi auttaa asiakkaita sekä myös mietittävä, mitä tehdään itse ja mitä voidaan saada muualta. Pirjo Vatanen totesi, että sisällönkuvailu pitäisi saada mukaan tutkimusohjelmaan. Valmiutta hankkeistaa sisällönkuvailua ei vielä ole, mutta liikkeelle voitaisiin lähteä kokoamalla kirjastojen sisällönkuvailuvastaavista asiantuntijaryhmä. Ryhmä päätettiin alustavasti perustaa ja palata asiaan tiistaina, jolloin asiantuntijaryhmät olivat muutenkin asialistalla (tiistaina asiasta tehtiin päätös).

3.7. Yliopistokirjastojen tutkimustarpeet

Yliopistokirjastojen tutkimustarpeet –ohjausryhmän aloituskokous pidetään 12.10.2007. Selvityksen tekijäksi Tampereen yliopiston informaatiotutkimuksen laitos on valinnut informaatiotutkija Jarkko Karin. Rahoitusta haettiin 70 000 euroa ja saatiin 20 000 euroa. Rahoitus mahdollistaa vain tutkijan osa-aikaisen työskentelyn muiden tutkimusprojektien ohella. Työskentely jakautuu kolmeen vaiheeseen, joiden päättyessä on lyhyt

¹ Kokouksen jälkeen tuli vielä toive laatutyön ottamisesta mukaan yhdeksi yhteiseksi teemaksi.

kommentointiaika. Puheenjohtaja lupasi, että neuvostolle lähetetään yksityiskohtaisempia tietoja aloituskokouksen jälkeen.

4. Strategia

Ammattikorkeakouluysteistyön tavoitteista päätettiin keskustella sitten, kun rakenteellisen kehittämisen hankkeen tulokset ovat käytettävissä.

Strategiakauden vaikuttamiskohteiksi valittiin tutkimusinfrastruktuuripolitiikan lisäksi rakenteellinen kehittäminen sekä yliopistokirjastojen rahoitus.

Käytiin läpi vuoden 2008 toimenpiteet (päivitetty toimenpideohjelma liitteenä, liite 3). Viestinnän osalta pidettiin tärkeimpänä verkkosivustojen kehittämistä. Osaamiskarttaa käsiteltäessä sovittiin seminaarin järjestämisestä osaamiskartan soveltamisesta kirjastoissa (jo tehneiden kokemukset – benchmarkkaustyyppinen seminaari). Ulla Nygrén lupautui valmistelemaan seminaaria.

Aki Kangas oli kirjoittanut yhteenvedon yhteisen asiakaskyselyn tilanteesta sekä tiedustellut lähettävätkö neuvoston jäsenet hänelle kommentteja kyselyn rakenteesta ja ohjelmatarjouksesta. Päätettiin, että yhteistä asiakaskyselyä koskevat asiat Aki Kankaalle annetaan Päivi Kytömäen välityksellä.

Seuraavana kokouspäivänä sovittiin vuoden 2008 toimenpideohjelmaan liittyen, että asiantuntijaryhmiä rakennetaan hankkeitten ja sisällönkuvailun ympärille siten, että neuvoston sivuilla esitellään kunkin asiantuntijaryhmän pääkontaktihenkilö yhteystietoineen. Asiantuntijaryhmät koostuisivat pääosin muusta henkilöstöstä kuin kirjastonjohtajista tai toimisivat kokonaan ilman kirjastonjohtajia esittelymenettelyyn tukeutuen. Sovittiin, että työvaliokunta valmistelee asian.

5. Tritonian puheenvuoro ja tutustuminen Tritonian tiloihin

Vuokko Palonen loi historiallisen katsauksen yhteisen kirjaston rakentamisen alkuaikojen tavoitteisiin peilaten niitä toteutuneeseen todellisuuteen (esitys liitteenä, liite 4). Kokoukseen osallistujilla oli mahdollisuus tutustua Tritoniaan opastetusti kokouksen jaloittelutauon aikana. Oppaina toimivat Christina Flemming ja Maria Byholm.

6. Ajankohtaiset säädösuudistukset

Opetusministeriön ylitarkastaja Anne Luoto-Halvari totesi, että yliopistolaitoksen ja yliopistolain uudistaminen sekä rakenteellinen kehittäminen ovat tällä hetkellä hyvin keskeisellä sijalla ministeriössä. Yliopistokirjastot voisivat varautua siihen, että heiltä voidaan kysyä taustatietoa joskus pikaisestikin. Lisäksi Luoto-Halvari totesi, että yliopistokirjastot voisivat viedä mielipiteitään ja näkökantojaan oma-aloitteisesti opetusministeriön tarkoitusta varten perustamalle keskustelupalstalle:

http://80.248.162.139/OPM/Koulutus/artikkelit/Yliopistolaitoksen_uudistaminen/index.htm

Hän painotti hyvää yhteydenpitoa.

Yliopistolain uudistus on Luoto-Halvarin mukaan menossa hallituksen iltakoulukäsittelyyn. Vapaakappalelaki oli noin kuukausi sitten valtioneuvoston esittelyssä. Asetukseen yliopistojen maksullisuudesta on mahdollisesti tulossa ohjeistusta, mutta sen valmistelua ei ole vielä aloitettu. Yliopistokirjastojen kannattaa

rahoitusta hakiessaan miettiä nimenomaan yliopistokirjastojen yhteisiä tarpeita. Muu tarkoitukseen osoitettu rahoitus kanavoidaan yliopistojen kautta.

7. Edellisen kokouksen pöytäkirja

Hyväksyttiin edellisen kokouksen pöytäkirja tarkistuksin. Todettiin, että edellisen kokouksen pöytäkirjan kohdan viisi päätös tarvitsee lisäselvityksiä. Avoimen yliopiston opetusministeriön tuen organisoimien yksityiskohdat annettiin keskitetyn tuen kohdentamistyöryhmän mietittäväksi.

8. Kirjelmä Kansalliskirjaston johtokunnalle

Kristiina Hormia-Poutanen poistui käsittelyn ajaksi. Anne Luoto-Halvari totesi, että ei ota asiaan kantaa. Tarkistettiin kirjelmän teksti. Sovittiin, että kirjelmä osoitetaan Kansalliskirjaston johtokunnalle ja lähetetään tiedoksi FinELibin ohjausryhmälle. Kristiina Hormia-Poutanen kutsuttiin paikalle kirjelmän käsittelyn jälkeen.

9. Neuvoston suunnittelijan toiminnan kustannusten kattaminen yhteisrahoitteisesti

Keskusteltiin pitkään kustannuksista, maksuosuuksista ja sijoituspaikan tarjouksien pyytämisestä. Kaisa Sinikara totesi, että Helsingin yliopiston kirjastolaitos on kvestuurista tarkistanut, että tarjouksessa ei tarvitse noudattaa maksupalveluperiaatetta vaan siihen voidaan soveltaa yliopiston yhteisrahoitteiseen tehtävään liittyviä periaatteita. Keskusteltiin siitä, voitaisiinko suunnittelija palkata pidemmäksi ajaksi, mutta sitoutuminen vain vuodeksi osoittautui mahdolliseksi.

Päätettiin seuraavaa:

1. Pyydetään tarjoukset suunnittelijan sijoittumispaikaksi kaikilta sijoituspaikan tarjoajaksi kiinnostuneilta yliopistokirjastoilta
2. Palkka ja matkat sekä tiedotuksen ostopalvelut pidetään kiinteinä. Tarkastellaan muiden kustannusten, kuten työtilat ja laitteet sekä yleiskustannukset, vaihtelua sijoituspaikan mukaan.
3. Maksuosuudet jaetaan siten että alle 15 htv:n yliopistokirjastot maksavat kiinteän muita pienemmän osuuden (2 000 €, jos kokonaisbudjetti on 75 000 €). Loppusumma jaetaan yhtäläisin prosentiosuuksin muille maksettavaksi.
4. Kattona pidettiin kustannuksia neuvoston kokouksessa esitetyllä tavalla laskettuna.

Neuvoston suunnittelijan sijoittamista koskeva sopimusluonnos jaettiin kokouksessa, mutta sitä ei ehditty käsitellä. Sovittiin, että sitä koskevat kommentit lähetetään suoraan neuvoston suunnittelijalle. Työvaliokunta vastaa sijoituspaikan valinnasta.

10. Kokouksen päättäminen ja seuraava kokous

Puheenjohtaja päätti kokouksen todeten, että kaikkia asioita ei ehditty käsitellä. Sovittiin, että neuvoston seuraava kokous pidetään 15.2.2008 klo 10.00 lähtien Åbo Akademiassa. Työvaliokunta kokoontuu seuraavan kerran 11.12.2007.

Vakuudeksi

Helena Mattila
Suunnittelija